Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI PORONHOITOLAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 161/2025 VP)

Maa- ja metsätalousministeriön edustaja on maa- ja metsätalousvaliokunnan järjestämässä asiantuntijakuulemisessa 10.2.2026 esitellyt otsikkokohdassa mainittua hallituksen esitystä. Ministeriö on myös saanut nähtäväksi valiokunnalle kirjallisesti toimitetut asiantuntijalausunnot.

Perustuslakivaliokunta on 24.3.2026 antanut lausuntonsa PeVL 15/2026 vp.

Maa- ja metsätalousministeriö tiivistää alle maa- ja metsätalousvaliokunnan kuulemisessa esitetyt kannanotot sekä perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyt näkemykset. Ministeriö toteaa vastineenaan kunnioittavasti seuraavaa:

Näkemykset maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntijakuulemisen palautteeseen

Yleistä

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry pitää esitettyjä tavoitteita laidunten kestävyyden parantamisen kannalta tarpeellisina, mutta toteaa, että esitys sisältää useita maanomistajien oikeuksia, omaisuudensuojaa sekä maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiä heikentäviä kohtia. On tärkeää, että poronhoitoa koskeva sääntely on tasapainossa eri elinkeinojen harjoittamismahdollisuuksien ja maanomistajien perusoikeuksien kanssa.

Maanomistajain liitto ja Suomen yhteismetsät ry pitävät hallituksen esityksen tavoitteita porolaidunten kestävän käytön turvaamisesta ja poronhoidon hallinnon selkeyttämisestä kannatettavina. Ne kuitenkin toteavat, että esityksessä on kohtia, jotka jättävät sääntelyn oikeudellisen vaikutuksen maanomistajiin epäselväksi.

Paliskuntain yhdistys lausuu, että porojen määrää koskevien vähentämisperiaatteiden täsmentäminen ja selkeyttäminen on perusteltua ja kannatettavaa. Lausunnossa korostetaan, että porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien tulee olla aidosti vaikuttavia, mikä edellyttää, että niille tulee antaa painoarvoa maankäyttöä suunniteltaessa poronhoitoalueella. Paliskuntain yhdistys myös katsoo, että laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat eivät yksinään ole riittäviä porotalouden ilmastonmuutokseen sopeutumisen työkaluksi.

Saamelaiskäräjät katsoo, että uudistuksessa otetaan joitakin askelia oikeaan suuntaan, mutta esitys ei riitä kokonaisvaltaisesti turvaamaan saamelaisten oikeuksia eikä saamelaisen poronhoidon tulevaisuutta.

Saamelaispaliskunnat ry pitää poronhoitolakia vanhentuneena vastaamaan ilmastonmuutoksen myötä muuttuneisiin olosuhteisiin ja siten riittämättömänä mahdollistamaan paliskuntien omaehtoista muutosta ja sopeutumista. Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että tulevaisuuden uhkakuvana ei ole niinkään porojen liiallinen määrä, vaan pikemminkin päinvastoin niiden hallitsematon väheneminen. Saamelaispaliskunnat ry lausuu lisäksi, että lakiesitys seuraa liiaksi suurmaatalouden oppeja ja EU:n keskittämispolitiikkaa, jotka eivät sovellu yhteisöllisyyttä ja erikoisia poronhoitoyksikköjä korostavaan saamelaiseen poronhoitoon.

Suomen luonnonsuojeluliitto tukee lakiesityksen keskeisiä tavoitteita, mutta pitää esitettyjä muutoksia luonnon monimuotoisuutta ja porolaidunten kantokykyä turvaaviin tavoitteisiin nähden riittämättöminä. Se ehdottaa, että valiokunta harkitsee lausumaa sellaisen porotalouden kokonaisuudistusta koskevan selvitystyön käynnistämisestä, jossa tarkasteltaisiin mm. poronhoitoalueen etelärajan siirtämiseen, luopumiskorvauksiin, poroelinkeinotukiin, poromäärien valvontaan ja vähentämiseen, tunturipaljakan lajiston suojeluun sekä porolaitumien turvaamiseen liittyviä toimia.

WWF Suomi pitää esityksen keskeisiä tavoitteita oikeansuuntaisina. Se katsoo, että esityksen vaikuttavuus riippuu kuitenkin toimeenpanosta, seurannasta ja siitä, että luonnon monimuotoisuuden turvaaminen asetetaan aidosti keskeiseksi tavoitteeksi porohoitoalueella.

Lapin elinvoimakeskus pitää hallituksen esitystä toivottuna ja onnistuneena.

Luonnonvarakeskus pitää poronhoitolain sekä siihen liittyvien lakien muutos- ja täydennysehdotuksia tarpeellisina ja seikkaperäisesti perusteltuina.

Ruokavirasto pitää porojen vähentämistä koskevan sääntelyn selkeyttämistä sekä paliskunnan päätösten täytäntöönpanon turvaamista tarpeellisena. Ruokavirasto kannattaa paliskuntien hallinnossa noudatettavien eräiden menettelyjen nykyaikaistamista. Lisäksi se toteaa, että yhtenäisten käytäntöjen luominen edellyttää norminohjausta ja vuoropuhelua toimialan sekä alueellisen viranomaisen kanssa.

Oikeusministeriö toteaa, että esityksen suhdetta saamelaisten oikeuksiin on käsitelty hallituksen esityksessä perusteellisesti ja asiasta on käyty saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut.

Lain tarkoituksesta

Luonnonvarakeskus, Saamelaiskäräjät, Saamelaispaliskunnat ry ja **Suomen Luonnonsuojeluliitto** kannattavat lain tarkoitusta koskevaa pykälää.

Saamelaiskäräjät ja Saamelaispaliskunnat ry esittävät alkuperäiskansa-sanaa lisättäväksi säännökseen seuraavasti: "[…] *turvata saamelaisille alkuperäiskansana oikeus oman kielensä ja kulttuurinsa ylläpitämiseen ja kehittämiseen*".

- **Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa ehdotettua muutosta. Kyseinen muutosehdotus sisältyy tämän vastineen lopussa olevaan maa- ja metsätalousministeriön muutosehdotuksia koskevaan jaksoon.**

Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien sisältövaatimukset

Paliskuntain yhdistys esittää, että porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien toiseen toimenpidevaihtoehtoon sisältyvää aikaisen teurastuksen rajaa (15.11.) siirretään 15. joulukuuta asti, sillä ilmastonmuutoksen myötä muuttuneiden sääolosuhteiden takia aikaisempaan ajankohtaan ei pystytä enää monin paikoin vastaamaan.

Myös **Kolttien kyläkokous** toteaa, että aikaraja on liian aikainen ja että siinä tulisi olla joustoa esimerkiksi noin kuukausi.

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että mainittu aikaraja siirretään 31. tammikuuta asti, sillä ilmastonmuutoksesta johtuvista syistä esitetty päivämäärä vaarantaa porojen hyvinvoinnin ja poronhoitajien turvallisuuden. Esitetyn päivämäärän noudattaminen edellyttää paliskunnalta myös investointeja uusiin poroerotusaitoihin, jotka aiheuttavat merkittäviä kustannuksia.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että kyseessä oleva aikaisen teurastuksen toimenpide on yksi viidestä vaihtoehtoisesta toimenpiteestä porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmaan. Kunkin paliskunnan tulisi valita omaan suunnitelmaansa vähintään kaksi toimenpidettä, eli minkään paliskunnan ei ole pakko valita juuri kyseistä toimenpidettä. Vaikka paliskunta valitsisi toimenpiteen, kyse on silloinkin *suunnitelman* toimenpiteestä, ei sitovasta velvoitteesta. Jos luonnonolosuhteet olisivat joinakin vuosina siinä määrin haasteelliset, että poroerotuksen pitäminen viimeistään 15.11. ei onnistuisi, paliskunnalle ei aiheutuisi viiveestä seuraamuksia.

  Ministeriö toteaa myös, että kyseinen suunnitelman toimenpide sisältää paitsi sen vaihtoehdon, että vähintään kaksi kolmasosaa kunkin poronhoitovuoden teurasporoista teurastetaan viimeistään 15.11., myös sen vaihtoehdon, että silloin, kun käytössä on erilliset talvilaitumet, teurasporot erotetaan ja teurastetaan ennen kuin porot siirretään talvilaitumille. Päivämäärä ei siten koske kesä- ja talvilaitumet eriyttäneitä paliskuntia, joita on paljon erityisesti saamelaisten kotiseutualueella.

  Maa- ja metsätalousministeriö toteaa lisäksi, että kyse on kolmen työryhmän yksimielisesti tekemästä ehdotuksesta. Esityksen lausuntokierroksella aikarajan tiukkuutta kommentoi ainoastaan Kolttien kyläkokous sekä yksi paliskunta, joista ensiksi mainittu ei tehnyt ehdotusta uudeksi aikarajaksi ja jälkimmäinen ehdotti aikarajaksi marraskuun viimeistä päivää.

  Lisäksi ministeriö toteaa, että koska aikaisen teurastuksen toimenpiteen tavoitteena on auttaa parantamaan talvilaidunten tilaa, toimenpiteessä pitäisi säilyä tietty kunnianhimon taso, siitäkin huolimatta, että toimenpiteen valinneet paliskunnat eivät välttämättä kaikkina vuosina yllä tuohon suunniteltuun tasoon. Tämä huomioon ottaen ministeriö suhtautuu kyseisen aikarajan muutoksiin suurella varauksella. Lausuntopalautteessa esitetty kuukauden siirto vaikuttaa ministeriön näkemyksen mukaan kyseenalaiselta. Se vesittäisi olennaisesti aikaisen teurastuksen tavoitetta talvilaidunten suojaamiseksi kulumiselta. Jos eduskunta päätyisi siirtämään aikarajaa, ministeriön näkemyksen mukaan määräpäivää ei tulisi siirtää 1–2 viikkoa pidemmälle.

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että säännöksiin lisätään porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpidevaihtoehdoksi uusi 40 b §:n 2 momentin 6 kohta, jolla mahdollistetaan joustava tapa sopeutumisessa ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin sekä uusien innovatiivisten tapojen ja digitalisaation käyttöönotto, sekä ns. force majeure -klausuuli, jonka mukaan porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien toimenpidevaatimuksista voidaan poiketa, mikäli toimenpiteiden noudattaminen johtaisi poronhoitajien terveyden ja turvallisuuden sekä porojen hyvinvoinnin vaarantumiseen ankarista ja poikkeuksellisista luonnonoloista johtuen tai toimenpiteiden noudattaminen ei ole mahdollista muun maankäytön aiheuttamasta yllättävästä haitasta johtuen.

- Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, ettei lausunto anna aihetta muuttaa lakiehdotusta. Kuten edellä on todettu, toimenpidevaihtoehdot perustuvat pitkälliseen ja huolelliseen valmistelutyöhön, eikä niiden kokonaisuutta ole tarkoituksenmukaista muuttaa. Lakisääteisten toimenpidevaihtoehtojen lisäksi paliskunnat voivat vapaasti valita suunnitelmiinsa myös muita toimenpiteitä kuten ehdotettuja digitalisaatioon liittyviä keinoja. Ja kuten edellä on todettu, kyse on suunnitelman toimenpiteistä, ei sitovasta velvoitteesta. Jos luonnonolosuhteet olisivat tilapäisesti siinä määrin haasteelliset, ettei suunnitelma toteutuisi, paliskunnalle ei aiheutuisi poikkeamasta seuraamuksia.

Suomen luonnonsuojeluliitto korostaa, että hoito- ja käyttösuunnitelmien toimenpiteiden tulisi olla riittävän vaikuttavia, ja ehdottaa, että suunnitelmiin tulisi sisällyttää kahden sijaan vähintään kolme toimenpidettä. Lausunnossa ehdotetaan lisäksi, että paliskunnalla tulisi olla velvollisuus ottaa elinvoimakeskuksen lausunnon ehdotukset huomioon.

- Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, ettei lausunto anna aihetta muuttaa lakiehdotusta. Kuten edellä on todettu, toimenpidevaihtoehdot perustuvat pitkälliseen ja huolelliseen valmistelutyöhön, eikä niiden kokonaisuutta ole tarkoituksenmukaista muuttaa. Vaihtoehtoisten toimenpiteiden tarkoitus on mahdollistaa suunnitelmiin sellainen variaatio, joka on tarpeen ottaen poronhoitoon liittyvät suuret alueelliset erot. Koska kyseessä olisi paliskunnan hyväksymä suunnitelma, viranomaiselle ei ehdoteta veto-oikeutta sen sisällön osalta. Elinvoimakeskuksen lausunto, jossa katsottaisiin suunnitelman olevan joiltakin osin lainvastainen ja jota ei olisi otettu huomioon, merkitsisi kuitenkin todennäköisesti, että valvontaviranomainen eli Ruokavirasto puuttuisi asiaan valvonnallisilla keinoilla.

Suomen luonnonsuojeluliitto lausuu, että suunnitelmaan tulisi varsinkin poronhoitoalueen eteläosissa sisällyttää tiedot haittojen määrästä, laadusta, kustannuksista ja niiden kehityksestä.

Kainuun liitto toteaa, että viljelyksille ja vakituiselle asutukselle aiheutuvien vahinkojen ehkäiseminen pitäisi sisällyttää hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteisiin ja toimenpidevaihtoehtoihin.

- Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, ettei lausunto anna aihetta säännösehdotusten muutoksiin. Kysymys vahinkojen ehkäisemisestä osana suunnitelman toimenpiteitä nousi esille myös työryhmätyön aikana, mutta silloin todettiin, että koska viljelyksille ja mm. asuntojen pihoille aiheutuvien vahinkojen estäminen ja korvaaminen ovat paliskuntien lakisääteinen velvollisuus poronhoitolain 31–35 §:n säännösten mukaan, ei ole perusteita sille, että paliskunta suunnitelmassaan valitsisi vahinkojen estämisen ja korvaamisen suunnitelman mukaiseksi toimenpiteeksi. Sen sijaan ehdotetun lain mukaan paliskunnalla olisi velvollisuus kuvata suunnitelmassaan sitä, miten se toteuttaa vahinkojen estämistä koskevaa velvollisuuttaan.

Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat ja muu maankäyttö

Paliskuntain yhdistys toteaa, että porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmilla tulee olla painoarvoa maankäyttöä suunniteltaessa poronhoitoalueella, jotta ne voisivat olla aidosti vaikuttavia.

Kainuun liitto pitää hyvänä asiana sitä, että laidun- ja käyttösuunnitelmilla ei ole sitovaa vaikutusta muuhun maankäyttöön. Esityksestä ei kuitenkaan käy sen mukaan selvästi ilmi, vaikuttaako suunnitelma maanomistajien oikeuksiin.

Metsähallitus toteaa, että esityksessä on huomioitu Metsähallituksen ja muiden tahojen ehdotuksia ja että täsmennykset tarkoittavat, että hoito- ja käyttösuunnitelma ei ole oikeudellisesti sitova muuhun maankäyttöön nähden eikä se luo velvoitteita kolmansille osapuolille.

Suomen luonnonsuojeluliitto toteaa, että porolaidunten käyttö- ja hoitosuunnitelma tulisi säätää lakisääteisesti huomioitavaksi porotalouden edellytysten turvaamiseksi muiden maankäyttöpaineiden häiriövaikutuksilta.

- Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, etteivät lausunnot anna aihetta muuttaa lakiehdotusta. Tarkoitus on, että suunnitelmille annetaan painoarvoa erilaisissa maankäyttö- ja infrastruktuurihankkeissa, mutta niiden olisi tarkoitus toimia apuvälineenä ja tietolähteenä ilman lakisääteistä velvoittavuutta. Ottaen huomioon, että suunnitelmat ovat luonteeltaan ei-sitovia instrumentteja, niiden noudattamista tai huomioon ottamista koskevan velvollisuuden säätäminen ei olisi täysin ongelmatonta elinkeinotoimintaan liittyvien lakisääteisten velvollisuuksien tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä koskevan vaatimuksen näkökulmasta.

Maanomistajain liitto ja **Suomen yhteismetsät ry** katsovat, että hoito- ja käyttösuunnitelmia koskeva sääntely voi muodostaa epäsuoran omaisuuden käytön rajoituksen. Niiden mukaan omaisuudensuojan kannalta on siksi välttämätöntä, että mahdolliset vaikutukset maanomistajiin säädetään selkeästi ja yksiselitteisesti lain tasolla. Lausunnon mukaan lakiesitys ei turvaa riittävää muutoksenhakuoikeutta maanomistajille suunnitelmia koskien.

- Maa- ja metsätalousministeriö viittaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon ja toteaa, että poronhoitolain suunnitelmia koskevan muiden tahojen kuin osakkaiden, kuten maanomistajien, muutoksenhakuoikeuden osalta sovelletaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia, johon kohdistuva informatiivinen viittaussäännös on voimassa olevan poronhoitolain 44 §:ssä.

Maanomistajien ja -haltijoiden kuuleminen porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia laadittaessa

Paliskuntain yhdistyksen mukaan paikallisia maa- ja metsätaloutta edustavia toimijoita koskevan kuulemisen lisääminen kasvattaa hallinnollista työmäärää ja voi aiheuttaa ristiriitoja maanomistajan sekä paliskunnan välillä. Kuulemisella ei tule paliskuntain yhdistyksen mukaan rajoittaa poronhoitolaissa turvattua poronhoito-oikeutta.

Saamelaispaliskunnat ry vastustaa ehdotusta poronhoidon harjoittamisoikeuden alistamisesta muiden maankäyttömuotojen lausuttavaksi, sillä se kajoaa poronhoidon asemaan ja poronhoitoalueella yhtäläiseen vapaaseen laidunnusoikeuteen. Saamelaispaliskunnat muistuttaa siitä, että yksityismailla tehtävistä, pysyväisluonteisista toimista tehdään sopimukset maanomistajan tai -haltijan kanssa, eikä asiasta ole siitä syystä tarvetta säätää laissa tai pyytää lausuntoja yleisesti maa- ja metsätaloutta edustavilta tahoilta. Viranomaistahon lausunnon antamisen tulee riittää, koska 40 c §:ää koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, ettei suunnitelmassa ole kyse julkisen vallan käyttöön liittyvästä tehtävästä. Saamelaispaliskunnat ry vielä toteaa, että porojen lisäruokinnan ei tule olla lausuttavien seikkojen joukossa.

MTK edellyttää maanomistajien omaisuudensuojan toteutumisen sekä poronhoidon sosiaalisen kestävyyden kannalta, että hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinnassa paliskuntien yksityistä maa- ja metsätaloutta edustaviin tahoihin kohdistuva kuulemisvelvollisuus laajennetaan koskemaan kaikkia yksityismaihin kohdistuvia toimenpiteitä, myös saamelaisten kotiseutualueella. Sen mukaan valtion maiden korkea osuus kotiseutualueesta ei käy perusteeksi kaventaa yksityisen maanomistajan oikeutta määrätä omaisuudestaan ja tulla kuulluksi alueensa käytöstä. MTK vielä muistuttaa, että paliskunnan sisäisenä työkaluna hoito- ja käyttösuunnitelmilla ei saa olla muuta maankäyttöä ohjaavia tai rajoittavia suoria taikka välillisiä vaikutuksia, joiden kautta suunnitelmat tosiasiallisesti ulotettaisiin koskemaan myös muita elinkeinoja. Jos suunnitelmilla kavennetaan maanomistajan mahdollisuutta hyödyntää omaisuuttaan haluamallaan tavalla tai muutoin aiheutetaan vahinkoa, vahingot on korvattava täysimääräisesti. Lisäksi MTK esittää, että suunnittelussa tulee ensisijaisesti hyödyntää valtion maita ja suojelualueita, ja että ehdotettujen toimenpiteiden vaikutukset muille elinkeinoille arvioidaan.

Maanomistajien liitto ja **Suomen yhteismetsät ry** esittävät, että paliskunnan velvollisuus kuulla maanomistajia suunnitelmaa laatiessaan tulisi ulottaa koskemaan myös saamelaisten kotiseutualuetta sekä kaikkia maanomistajia ja kaikki toimenpiteitä. Kuulemisen tulisi koskea myös suunnitelmien muuttamista.

- Maa- ja metsätalousministeriö ei kannata ehdotettuja muutoksia. Suunnitelmat eivät olisi sitovia, joten niillä ei lähtökohtaisesti puututtaisi maanomistajien oikeuksiin tai velvollisuuksiin eivätkä ne korvaisi paliskunnan velvollisuutta hakea lupia luvanvaraisiin toimenpiteisiin. Myöskään perustuslakivaliokunta ei puuttunut ehdotettuihin kuulemissäännöksiin, vaikka se lausui suunnitelmista muutoksenhakusääntelyn näkökulmasta.

  Saamelaisten kotiseutualuetta koskeva rajaus tehtiin esityksen jatkovalmisteluvaiheessa saamelaiskäräjälain mukaisten neuvottelujen perusteella. Aluerajaus on ministeriön näkemyksen mukaan perusteltu ottaen huomioon saamelaisten kotiseutualueen maanomistusolot ja niiden historia sekä saamelaisten alkuperäiskansaoikeudet, joihin sisältyy ajatus korostetusta itsenäisyydestä/itsemääräämisoikeudesta.

  Muilta osin ehdotettu kuulemisvelvollisuuden muotoilu on työryhmätyössä pitkällisen käsittelyn perusteella syntynyt kompromissi. Suunnitelman muuttamiseen jo kytkeytyy vastaava kuulemisvelvollisuus kuin alkuperäiseen suunnitelmaan ehdotetun 40 c §:n 3 momentin viimeisen virkkeen mukaan.

Suunnitelmien käyttöönottovaihe ja lain toimeenpanon seuranta

Kolttien kyläkokous ja **Saamelaispaliskunnat ry** katsovat, että esitetty poronhoitolain muutos lisää hallinnollista taakkaa.

- Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmista aiheutuva hallinnollinen taakka, jota aiheutuisi erityisesti kerran kymmenessä vuodessa, kun suunnitelmia valmistellaan/uusitaan, on kohtuullisessa suhteessa suunnitelmista poronhoidolle saatavaan hyötyyn, eikä lausunto anna aihetta muutoksiin.

Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä, että porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaa varten tuotetaan paliskuntien käyttöön riittävän kattavat ja selkeät ohjeistukset ja lomakkeet ja annetaan muutoin opastusta. Suunnitelmien laatiminen luo tarpeen myös Harava-karttasovellusta korvaavan sovelluksen käyttöönotolle.

Paliskuntain yhdistys toteaa, että lakimuutosten onnistunut toimeenpano edellyttää riittävien lisäresurssien osoittamista yhdistyksen neuvontatyötä varten.

Lapin elinvoimakeskus lausuu, että paliskunnille olisi hyödyllistä tarjota esimerkkejä täytettävistä lomakkeista, kirjallisia ohjeita sekä suoraa neuvontaa. Lapin elinvoimakeskus katsoo, että neuvontaa varten tulee osoittaa lisäresursseja.

Paliskuntain yhdistys toteaa, että ensimmäistä hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistamista koskeva lakiesityksen siirtymäsäännös on aikataulultaan liian tiukka.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien käyttöönottoprosessia on pilotoitu vuosina 2023 ja 2024 kolmessa poronhoitoalueen eri osassa sijaitsevassa paliskunnassa Paliskuntain yhdistyksen toteuttamassa ja maa- metsätalousministeriön rahoittamassa hankkeessa. Hankkeen tarkoituksena oli laatia

tarkoituksenmukainen toteutusmalli hoito- ja käyttösuunnitelmille sekä arvioida erilaisten toteutusvaihtoehtojen vaikutuksia. Hankkeessa on laadittu loppuraportti ”Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien pilotoinnit (HKS-pilotit) -hanke”. Lisäksi ehdotetun poronhoitolain 40 b §:n 4 momentin mukaan Ruokavirasto antaa tarkemmat määräykset porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelman esitystavasta sekä suunnitelman laatimisessa käytettävistä lomakkeista. Pilotointihankkeet tulokset ja mainitut määräykset tukevat suunnitelmien laatimista sen lisäksi, että Paliskuntain yhdistys antaa paliskunnalle sen tuen, minkä se pystyy tarjoamaan resurssiensa puitteissa.

- **Maa- ja metsätalousministeriö pitää kuitenkin ymmärrettävänä sitä, että ehdotettu ensimmäisten suunnitelmien laatimisen määräaika, joka päättyisi 31.5.2027, koetaan liian tiukaksi.** Arvioon vaikuttavat seuraavat syyt:
  1) Lain vahvistamisen ja suunnitellun voimaantulon (1.6.2026) väliin ei näytä jäävän juuri lainkaan aikaa. Hallituksen esityksen jatkovalmistelu- ja esittelyvaiheessa ei pystytty mm. Lainsäädännön arviointineuvoston ja perustuslakivaliokunnan käsittelyjen tarpeellisuuden vuoksi tarkkaan arvioimaan esityksen esittelyajankohtaa ja lainsäätämisprosessiin kuluvaa aikaa.
  2) Ehdotetun lain mukaan Ruokavirasto antaa tarkemmat määräykset porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelman esitystavasta sekä suunnitelman laatimisessa käytettävistä lomakkeista. Poronhoitolakiin liittyvät tehtävät ovat vuodenvaihteessa valtion aluehallintouudistuksessa siirtyneet Lapin aluehallintovirastolta Ruokavirastolle. Määräysten valmisteluun kuluu jonkin verran aikaa, ja porotaloutta edustavien sidosryhmien osallistumisesta valmisteluprosessiin on esitetty toiveita. Paliskunnat eivät pysty valmistelemaan suunnitelmiaan ennen kuin suunnitelman esitystapaa ja lomakkeita koskevat määräykset on annettu. Viimeisimpien Ruokavirastosta saatujen tietojen mukaan virastossa kannatetaan siirtymäajan pidentämistä.
  3) Suunnitelmien valmisteluun liittyisi kuulemisvelvollisuuksia (maanomistajia ja -haltijoita edustavat tahot) sekä Lapin elinvoimakeskus. Kuulemisiin on varattava aikaa, ja Lapin elinvoimakeskuksen rajalliset resurssit huomioon ottaen sen voi olla haasteellista antaa suurta määrää lausuntoja lyhyessä ajassa. Lisäksi perustuslakivaliokunta on viitannut suunnitelmien osalta muutoksenhakusäännöksiin ja tiedoksiantoon sekä edellyttänyt lakiin informatiivista viittaussäännöstä hallintolain säännöksiin. Paliskunnat tarvitsevat aikaa käydäkseen läpi mm. muutoksenhakuoikeuteen ja suunnitelman tiedoksiantoon liittyviä kysymyksiä.
  4) Hallituksen esityksessä todetaan, että suunnitteluvelvollisuuden toimeenpanovaiheessa tarvittavaa tiedottamista ja neuvontaa tulevat antamaan poronhoidosta vastaavat viranomaiset ja että Paliskuntain yhdistys osallistuu paliskuntien tukemiseen voimavarojensa puitteissa. Tämän lisäksi todetaan, että mahdollisuutta käynnistysvaiheen neuvonnallisten toimien kertaluonteiselle valtion rahoitukselle arvioidaan erikseen. Paliskuntain yhdistys on lausuntovaiheessa ja valiokuntakuulemisen palautteessa tuonut esiin, että neuvontaan tarvittaisiin lisärahoitusta. Tällaista maa- ja metsätalousministeriö ei kuitenkaan nykyisessä valtiontalouden ongelmallisessa tilanteessa pysty järjestämään.

- **Maa- ja metsätalousministeriö pitäisi edellä mainituista syistä tarkoituksenmukaista, että määräaikaa pidennettäisiin vuodella, mikä toisi lain toimeenpanovaiheeseen sellaista väljyyttä, jota pidetään nykyisissä olosuhteissa tarpeellisena suunnitelmien laadukkaan toteuttamisen varmistamiseksi. Ministeriö on sisällyttänyt tähän liittyvän säännösehdotuksen tämän vastineen lopussa olevaan maa- ja metsätalousministeriön muutosehdotuksia koskevaan jaksoon.**

Lapin elinvoimakeskus lausuu, että porotalouden investointeja koskevan rahoituksen niukkuus voi tulla esteeksi paliskuntien investointeihin liittyvien toimenpiteiden toteuttamiselle.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain mukaisiin avustuksiin on ollut vuosittain käytettävissä yhteensä noin 2 miljoonaa euroa, joista paliskuntien investointien osuus on ollut 1,5 miljoonaa euroa. Rakennetukijärjestelmiä toteutetaan valtiontukia koskevan komission päätöksen puitteissa. Viime vuoden loppuun voimassa olleen komission päätöksen mukaan perinteisten porotalousjärjestelmien investointitukeen ja ylläpitoon käytettävän kansallisen tuen enimmäismäärä on voinut olla enintään 2 miljoonaa euroa vuodessa. Tämän vuoden alusta voimaan tulleessa uusitussa komission päätöksessä tukivaltuuden enimmäismäärää on maa- ja metsätalousministeriön esityksen perusteella korotettu 20 prosentilla. Suunnitelmiin sisältyviin toimenpiteisiin kuten laidunkiertoaitoihin on siten mahdollista osoittaa investointitukea kansallisten säädösten ja päätösten sekä mainitun komission päätöksen puitteissa.

Lapin elinvoimakeskus kannattaa laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien toteutumiseen sekä seuraamusmaksuun liittyvää seurantaa.

Paliskuntain yhdistys toteaa, että lainsäädännön toimivuutta ja vaikuttavuutta sekä poronhoitoasetuksen ajantasaisuutta tulee arvioida.

- Kuten hallituksen esityksessä todetaan, ehdotetun sääntelyn toimivuutta on tarkoitus seurata lain täytäntöönpanoon liittyvän viranomaisten ja sidosryhmien välisen yhteistyön sekä lakiin liittyvän viranomaisvalvonnan kautta. Tarvittaessa teetetään ehdotetun lainsäädännön toimivuutta koskevia kyselyjä tai muita selvityksiä.

Suurimmista sallituista poromääristä säätäminen

Luonnonvarakeskus pitää enimmäisporomäärien asettamiseen liittyviä kysymyksiä moniulotteisena kokonaisuutena, minkä takia paliskunnan talvilaitumilla laidunnettavien eloporojen määrästä säädettäessä tulisi ottaa huomioon laidunnusvaikutusten ohella myös muun maankäytön, metsätalouden ja ilmastonmuutoksen pitkäaikaiset ja tulevat vaikutukset talvilaidunten määriin, tilaan, tuottokykyyn ja käytettävyyteen. Luonnonvarakeskuksen mukaan erityisen tärkeä tavoite on se, että poronhoito käyttää ja hyödyntää omalta osaltaan sekä talvi- että kesälaitumia mahdollisimman kestävästi, suunnitelmallisesti ja taloudellisesti.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry toteaa, että esitetty lakiuudistus ei tässä muodossaan puutu porolaidunten kestävän käytön suurimpana esteenä olevaan ongelmaan, eli käytettävissä olevaan laidunpinta-alaan nähden ylisuuriin poromääriin. MTK:n mukaan poromääriä tulee jatkossa ohjata tasolle, joka mahdollistaa laitumien kestävän elpymisen.

- Maa- ja metsätalousministeriö pitää ehdotettuja poromäärien asettamista koskevia säännöksiä ja asetuksenantovaltuuksia asianmukaisina ja katsoo, ettei lausuntopalaute anna aihetta muutoksiin. Poromäärät asetettaisiin jatkossakin kerran kymmenessä vuodessa laidunkartoituksiin perustuvien tietojen perusteella ja kiinnittäen huomiota siihen, ettei talvilaidunten kestävä tuottokyky ylity.

Porojen määrän hallinta ja vähentäminen

Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä, että suurimpien sallittujen poromäärien noudattamiseen liittyvissä säännöksissä ja niiden tulkinnassa riittävässä määrin huomioidaan sellaiset erityisolosuhteet, jotka johtuvat poikkeuksellisista luonnonolosuhteista tai muista osakkaista riippumattomista syistä. Luonnonvarakeskus viittaa eräisiin esitykseen sisältyviin säännösehdotuksiin, joissa on em. syihin liittyviä joustoja.

Suomen luonnonsuojeluliitto kannattaa kaikkia lakiesityksen ehdotuksia, mutta pitää poronmäärän vähentämistavoitetta ja sallittujen poromäärien valvonnan toimenpiteitä osin riittämättöminä.

- Maa- ja metsätalousministeriön mukaan asiasta saatu lausuntopalaute ja muutosehdotusten puute osoittavat, että ehdotetulla porojen määrän vähentämistä koskevalla sääntelyllä on sidosryhmien keskuudessa laaja hyväksyntä.

Poronhoitorikkomuksesta

Suomen luonnonsuojeluliitto pitää poronhoitorikkomusta koskevien kriminalisointisäännösten uudistamista kannatettavana.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että poronhoitolain 47 §:n 2 momentin sanamuoto ”*Viranomainen voi jättää esitutkintaviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen, jos teko tai laiminlyönti on vähäinen eikä kyseessä ole säännösten toistuva rikkominen*”, on erilainen kuin esimerkiksi jätelaissa ja ympäristönsuojelulaissa, joissa ilmoituksen tekemättä jättämisen edellytyksenä on, että tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä eikä yleisen edun ole katsottava vaativan syytteen nostamista.

- Maa- ja metsätalousministeriö pitää hallituksen esityksessä ehdotettua sanamuotoa tarkoituksenmukaisena. Poronhoitolakiin ehdotettu sanamuoto vastaa täysin eläintautilain (76/2021) 95 §:n 3 momentin sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain (1069/2021) 38 §:n 2 momentin sanamuotoa. Se vastaa myös pitkälti elintarvikelain (297/2021) 69 §:n 2 momentin säännöstä: ”…, jos teko tai laiminlyönti on vähäinen eikä kyseessä ole niskoittelu viranomaisen kieltoja ja määräyksiä vastaan.” Mainitut lait koskevat eläintenpitoa ja elintarviketuotantoa kuten poronhoitokin.

Oikeusministeriö lausuu, ettei esityksessä ole perusteltu sitä, miksei ehdotetun poronhoitolain 47 §:n 1 momentin 1 kohdassa syyksiluettavuutta voitaisi kytkeä törkeään huolimattomuuteen huolimattomuuden sijasta.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että poroluettelon todenmukaisuus on poronhoitojärjestelmän ja porotalouden tukijärjestelmien toimivuuden näkökulmasta erittäin tärkeää, mikä perustelee sitä, että poronomistajien tulee pyrkiä erityiseen huolellisuuteen poromäärien ilmoittamisen osalta. Ministeriö katsoo, että ehdotetun pykälän 2 momentin säännös ”*Viranomainen voi jättää esitutkintaviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen, jos teko tai laiminlyönti on vähäinen eikä kyseessä ole säännösten toistuva rikkominen”* antaisi riittävää joustovaraa sen suhteen, etteivät vähäiset laiminlyönnit välttämättä tule rangaistusvastuun piiriin.

Seuraamusmaksusta

Luonnonvarakeskus pitää säännöstä Ruokaviraston määräämästä seuraamusmaksusta perusteltuna ja tarpeellisena. Se pitää tärkeänä, että pykälässä on huomioitu myös sellaiset erityisitilanteet, joissa osakas ei ole voinut poikkeuksellisista olosuhteista tai muista itsestä riippumattomista syistä vähentää poroja paliskunnan teurastussuunnitelman mukaan.

Kolttien kyläkokous pitää ehdotetun seuraamusmaksun määrää kohtuuttoman korkeana.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että seuraamusmaksun suuruutta koskeva ehdotus on esitystä valmistelleessa työryhmässä muovattu kompromissi, eikä valiokunnan järjestämän kuulemisen palaute maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan anna aihetta muuttaa sitä. Seuraamusmaksusäännöksiä on nykyisin monissa alkutuotantoa koskevissa laeissa (mm. elintarvikelaki, rehulaki, eläintautilaki, laki kasvinsuojeluaineista jne.). Viranomaisella on harkintavaltaa, joka mahdollistaa erilaisten kohtuullisuusperusteiden huomioon ottamisen, eikä maksua siten määrättäisi kaikissa tilanteissa.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Suomen Luonnonsuojeluliitto pitää maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annettuun lakiin tehtyjä lisäyksiä kannatettavina.

Luonnonvarakeskus pitää erityistilanteissa ankarana kohtaa, jonka mukaan elotukea ei makseta ruokakunnalle lainkaan, jos ruokakunnan teurastusvelvoitteen mukainen, teurastamatta jääneiden porojen määrä on yli kolme prosenttia ruokakunnan eloporojen määrästä. Sen mukaan mm. poikkeuksellisista luonnonolosuhteista tai muista ruokakunnasta riippumattomista syistä johtuen voi ruokakuntaan kohdistua myös poronhoitolain mukainen taloudellinen sanktio.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että vastaava vaatimus sisältyy nykyisin asetuksentasoiseen sääntelyyn. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan sääntely on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi eikä sen soveltamisesta ole käytännössä aiheutunut kohtuuttomia tilanteita. Tukiehtojen mukainen tuen alentaminen tai epääminen ei ole rikosoikeudellinen seuraamus eikä ylipäätään varsinainen seuraamus, eikä se siten yhdistettynä mahdolliseen seuraamusmaksuun merkitse kaksoisrangaistavuuden kiellon vastaista tilannetta.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain muuttamisesta

Suomen Luonnonsuojeluliitto pitää porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annettuun lakiin tehtyjä lisäyksiä kannatettavina.

Luonnonvarakeskus katsoo, että paliskunnalle maksettavien tukien sitominen siihen, kuinka hyvin paliskunta ja sen osakkaat yhdessä ovat noudattaneet mm. teurastussuunnitelman laatimisessa ja sen noudattamisessa eloporomääränsä pitämistä suurimman sallitun eloporomäärän rajoissa, tukee laidunten käytön ja porotalouden kestävyyden edistämistä. Toisaalta Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan lainkohdassa olisi hyvä huomioida sellaiset erityistilanteet, jotka mahdollisesti paliskunnasta riippumattomista syistä aiheuttavat yhtenä poronhoitovuonna sen, että suurin sallittu eloeloporomäärä ylittää kolmen prosentin rajan.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että säännöstä sovelletaan jo nykyisin asetuksen tasoisena. Säännöksen viittaus eloporomäärän ylitykseen on tältä osin pitkälti vastaava kuin porotalouden eläinkohtaista tukea koskevissa nykyisissä ja ehdotetuissa säännöksissä.

Elävien porojen siirtäminen paliskunnasta toiseen

Luonnonvarakeskus toteaa, että voimassa olevan poronhoitolain 10 §:ssä säännellään paliskunnan hallituksen luvasta muiden kuin ajo- ja teurasporojen tuomiseksi hoidettavaksi paliskunnan alueelle silloin, kun paliskunnan hallitus ei ole erikseen kieltänyt porojen tuontia paliskunnan alueelle. Luonnonvarakeskuksen mukaan annettavan luvan tulisi olla kirjallinen, sillä se osoittaisi ja varmistaisi hallituksen tekemän todellisen yhteisen päätöksen.

- Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, ettei lausunto anna aihetta muuttaa lakiehdotuksia. Paliskunta on julkisoikeudellinen yhdistys, jonka tulee noudattaa poronhoitolain ja hallintolain vaatimuksia sen hoitaessa hallintoasioita. Paliskunnan hallituksesta, mm. sen päätösvaltaisuudesta säädetään poronhoitolain 17 §:ssä.

Poroluettelo

Luonnonvarakeskus kannattaa 30 §:ään lisättäviksi ehdotettuja säännöksiä. Se toteaa kuitenkin pitävänsä epäselvänä voimassa olevassa säännöksessä olevaa kohtaa *”poroista, jotka omistajat erotusten ulkopuolella ovat ottaneet käyttöönsä”*.

- Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, ettei lausunto anna aihetta muuttaa lakiehdotusta. Ministeriön tiedossa ei ole, että kyseinen sanamuoto olisi aiheuttanut käytännössä epäselvyyttä.

Paliskunnan päätösten tiedoksianto

Oikeusministeriö huomauttaa paliskunnan päätösten tiedoksiantoon liittyen, että ehdotetussa 16 a §:ssä erilaiset tiedoksiantotavat voivat olla omiaan aiheuttamaan tulkintahaasteita. Se ehdottaa säännöstä selkeytettäväksi siten, että tiedoksiantotarve sidottaisiin suoraan hallintolain tiedoksiantosäännöksiin.

- **Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa oikeusministeriön muotoiluehdotusta. Kyseinen muutosehdotus sisältyy tämän vastineen lopussa olevaan maa- ja metsätalousministeriön muutosehdotuksia koskevaan jaksoon.**

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttaminen

Oikeusministeriö katsoo sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisen osalta, että esitys tulee sovittaa yhteen esityksen antamisen jälkeen lisättyjen uusien hallinnollisten seuraamusmaksujen kanssa.

- **Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että tämän vastineen lopussa olevaan maa- ja metsätalousministeriön muutosehdotuksia koskevaan jaksoon sisältyy kyseisen lakiehdotuksen päivittämistä koskeva ehdotus.**

Muut näkemykset

Saamelaiskäräjät lausuu, että poronhoitolaissa eivät näy saamelaisten tarpeet eikä tapaoikeus, sillä saamelainen poronhoito on alisteisessa asemassa muuhun poronhoitoon nähden. Saamelaiskäräjät yhtyy Saamelaisten totuus- ja sovintokomission näkemykseen siitä, että saamelaisen poronhoidon harjoittamisedellytysten turvaamiseksi sekä saamelaisten poronhoitoon liittyvän perinteisen tiedon suojelemiseksi on tarpeen säätää oma laki ja luoda oma hallinto yhteistyössä saamelaisten poronhoitajien ja Saamelaiskäräjien kanssa. Lisäksi poromerkkien myöntämistä koskevat säännökset tulee muuttaa saamelaisaluetta koskevien merkkien osalta siten, että saamelaisten itsemääräämisoikeus toteutuu.

Saamelaispaliskunnat ry pitää tärkeänä saamelaisten totuus- ja sovintokomission poronhoitoa koskevien toimenpide-ehdotusten kiireellistä toimeenpanoa.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että Saamelaisten totuus- ja sovintokomission suositusten käsittelemiseksi on perustettu parlamentaarinen työryhmä, jonka toimikausi jatkuu 15.3.2027 saakka. Kyse ei ole tähän hallituksen esitykseen sisältyvistä asioista.

Kolttien kyläkokous kiinnittää huomiota siihen, että kolttalain 56 §:ssä oleva kuulemisvelvoite on prosessina lievempi kuin saamelaiskäräjälain velvoite. Muutetun saamelaiskäräjälain hengen mukaisesti kolttien kyläkokouksen kanssa tulee neuvotella saamelaisten itsemääräämisoikeuden ja kansainvälisen alkuperäiskansaoikeuden kehityksen mukaisesti.

Kolttien kyläkokous katsoo, että olisi syytä kiinnittää huomiota elinkeinon kannattavuutta ja kulttuurin säilymistä tukeviin positiivisiin toimiin. Lisäksi se lausuu, että poikkeuksellisista luonnonolosuhteista aiheutuviin ongelmatilanteisiin tulee rakentaa toimivat katokorvaukset ja muut lisääntyneen ruokinnan edellyttämät tukitoimet poronhoidon elinvoimaisuuden turvaamiseksi.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että porovahinkokorvauksia koskee erillinen lainsäädäntö (laki porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta (987/2011) ja valtioneuvoston asetus porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta (656/2016)). Kyse ei siten ole tähän hallituksen esitykseen liittyvästä asiasta.

Paliskuntain yhdistys esittää, että neuvotteluvelvollisuutta koskeva poronhoitolain 53 §:ään liittyvä arviointi tulisi käynnistää tarvittavan kokoonpanon koolle kutsumisella ja muutostarpeiden arvioimisella.

- Maa- ja metsätalousministeriö tulee erikseen arvioimaan neuvotteluvelvollisuutta koskevien säännösten ajantasaisuuden selvittämistarvetta ja -tapaa.

Perustuslakivaliokunnan lausunto ja sen huomioon ottaminen

Paliskunnan julkiset hallintotehtävät

Hallituksen esityksessä perustuslakivaliokunnan lausuntoa pidettiin suotavana sen vuoksi, että perustuslakivaliokunta ei ole arvioinut paliskunnan toimivaltuuksia suhteessa perustuslain 124 §:ään.

Perustuslakivaliokunta ei pitänyt ehdotettuja toimivaltasäännöksiä ongelmallisina. Perustuslakivaliokunta totesi mm., että paliskuntien toimivalta on suoraan laissa sidottu lakiin perustuviin ja valtioneuvoston asetuksella täsmennettyihin määrällisiin kriteereihin (21 §) sekä päätöksentekoa ohjaaviin laissa säädettyihin päätöksentekomenettelyihin (22 ja 22 a §). Paliskuntien oma harkintavalta on siten laissa selkeästi rajattu. Varsinaiset perusoikeusrajoitukset on siten kirjattu hyvin pitkälti suoraan lakiin, jolloin paliskunnan tehtävää voidaan pitää lähinnä toimeenpanevana, ei laajaan itsenäiseen harkintaan perustuvana. Näin ollen kyse ei ole sellaisesta itsenäiseen harkintaan perustuvasta puuttumisesta perusoikeuksiin, joka olisi katsottava perustuslain 124 §:n jälkimmäisen virkkeen tarkoittamalla tavalla merkittäväksi julkisen vallan käyttämiseksi.

Perustuslakivaliokunnan mielestä asian arvioinnissa merkitystä on myös poikkeuksellisella sääntely-yhteydellä. Kyse on paitsi julkisen vallan käyttämisestä, myös poronhoitoelinkeinon sääntelyyn perinteisesti kuuluvasta järjestelystä, jossa poronomistajien muodostamat itsehallinnollisia piirteitä omaavat paliskunnat ovet keskeisessä asemassa viranomaishallinnon sijasta. Sääntelyn erityispiirteiden huomioon ottamista korostaa se, että kyse on poronhoitoalalla vakiintuneesti paliskunnille annetuista tehtävistä, joita on poronhoitolain säätämisen yhteydessä pidetty perustuslain kannalta ongelmattomina (ks. PeVL 3/1990 vp, s. 3). Paliskuntien osalta keskeistä on julkisoikeudellisen yhdistyksen muotoon järjestetty yhteistoiminta, jonka avulla pyritään edistämään paliskunnan yhteisiä taloudellisia etuja. Paliskuntien tehtävät kohdistuvat merkittävästi paliskunnan osakkaisiin ja näiden omaisuuteen. Tilanne eroaa merkittävästi perustuslain 124 §:n normaalista soveltamisasetelmasta, jossa lähtökohtaisesti viranomaisille kuuluvia tehtäviä ulkoistetaan tai yksityistetään viranomaishallinnon ulkopuolelle.

Perustuslakivaliokunta kuitenkin lausui, että lakiin ei ole perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä yleensä sisällyttää viittausta hallinnon yleislakeihin, sillä hallinnon yleislakeja sovelletaan niiden sisältämien soveltamisalaa, viranomaisten määritelmää tai yksityisen kielellistä palveluvelvollisuutta koskevien säännösten nojalla myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä (PeVL 42/2005 vp, s. 3/II). Perustuslakivaliokunta kuitenkin piti nyt käsillä olevassa sääntely-yhteydessä muutoksenhaun järjestelyistä mainittukin huomioon ottaen perusteltuna, että lakiin sisällytetään säännös hallinnon yleislakien soveltamisesta.

Hallituksen esityksessä viitattiin paliskunnan päätöksentekijöiden julkisen vallan käyttöön liittyvän rikosoikeudellisen virkavastuun osalta rikoslain virkavastuusäännöksiin. Perustuslakivaliokunta kuitenkin piti edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, että rikosoikeudellisen virkavastuun ulottumisesta tehtäviä hoitaviin yksityisiin säädetään erikseen ehdotetussa laissa.

Perustuslakivaliokunta totesi, että virkavastuusääntelyn täsmälliselle muotoilulle ei perustuslakivaliokunnan käytännössä ole esitetty tarkempia edellytyksiä (ks. PeVL 17/2021 vp, kappale 82). Lausunnossa todettiin, että tavanomaisesti virkavastuusta on tämänkaltaisissa sääntely-yhteyksissä kuitenkin säädetty laajemmin kuin pelkästään julkisen vallan käyttöön rajoittuen.

- **Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että tämän vastineen lopussa olevaan maa- ja metsätalousministeriön muutosehdotuksia koskevaan jaksoon sisältyy ehdotus virkavastuuta ja hallinnon yleislakien soveltamista koskevien säännösten lisäämiseksi lain 19 a §:n 2 ja 3 momentiksi.**

  Ehdotukset on muotoiltu siten, että niiden katsotaan vastaavan perustuslakivaliokunnan vakiintunutta lausuntokäytäntöä. Virkavastuu on siten kytketty julkisten hallintotehtävien hoitamiseen.

  Tätä puoltaa perustuslain 2.3 §:ssä säädetty oikeusvaltioperiaate, jonka mukaan kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Sitä puoltaa myös perustuslain 118.3 §:ssä säädetty: Jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa (virkamiehen tai muun) julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen sekä

vahingonkorvausta. Nuo säännökset eivät siten rajaudu julkisen vallan käyttöön, toisin kuin paliskuntien päätöksentekijöihin nykyisin suoraan rikoslain perusteella sovellettavat virkavastuusäännökset.

Muut perustuslakivaliokunnan näkemykset

Perustuslakivaliokunta käsitteli lausunnossaan myös lain tavoitesäännöstä, eikä todennut siinä olevan ongelmia.

Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien osalta perustuslakivaliokunta lausui, että suunnitelmien oikeusvaikutukset jäävät jossakin määrin epäselviksi, mutta perustuslakivaliokunnan mielestä vaikutukset ovat kuitenkin sellaisia, että niihin tulisi kytkeytyä muutoksenhakuoikeus.

Perustuslakivaliokunta totesi, että perustuslain 21 §:n 1 momentin mukainen muutoksenhakuoikeuteen sisältyvä ilmaus ”oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös” liittyy Suomen oikeuden mukaan oikeuksiksi ja velvollisuuksiksi tarkoitettuihin seikkoihin. Mikä tahansa yksilön kannalta myönteinen viranomaistoimi ei kuitenkaan ole yksilön oikeutta koskeva päätös perustuslain mielessä. Perustuslain kannalta on edellytyksenä, että lainsäädännössä on riittävän täsmällinen perusta oikeutena pidettävän suhteen syntymiselle yksilön ja julkisen vallan välille. Myös säännökset ns. subjektiivista oikeutta harkinnanvaraisempienkin oikeuksien tai etuuksien myöntämisedellytyksistä voivat sinänsä muodostaa riittävän täsmällisen perustan perustuslain 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuna oikeutena pidettävän suhteen syntymiselle yksilön ja julkisen vallan välille (ks. esim. PeVL 51/2010 vp, s. 2, PeVL 42/2010 vp, s. 4/II, PeVL 16/2000 vp, s. 4—5, PeVL 12/1997 vp, s. 1/II). Tällaista perustetta ei kuitenkaan yleensä synny, jos etuuden tai palvelun saaminen riippuu kokonaan viranomaisen harkinnasta, käytettävissä olevista määrärahoista tai esimerkiksi suunnitelmista (PeVL 63/2010 vp, s. 2/II, PeVL 16/2000 vp, s. 4/II). Tällöinkin voi tosin olla aiheellista avata valitusmahdollisuus muun muassa viranomaistoiminnan asianmukaisuuden ja muun tasapuolisuuden valvomiseksi (PeVL 10/2009 vp, s. 4/II, PeVL 46/2002 vp, s. 9/II) sekä soveltamiskäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi (PeVL 30/2005 vp, s. 5/I). Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt myöskään julkista hallintotehtävää hoitavan perustuslain 124 §:n mahdollistamaa yksityisoikeudellista organisaatiomuotoa riittävänä yksinomaisena perusteena muutoksenhakurajoitukselle (ks. PeVL 44/2018 vp, s. 3, PeVL 10/2012 vp, s. 6).

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan poronhoitolaissa oikeusturvan toteutumisesta on pyritty huolehtimaan muutoksenhakua paliskunnan päätöksiin koskevalla 44 §:llä, jota ei nyt ehdoteta muutettavaksi. Pykälän 3 momentin mukaan paliskunnan kokouksen päätökseen poronomistaja saa hakea muutosta hallinto-oikeudelta, jos päätös loukkaa hänen oikeuttaan tai on syntynyt virheellisessä järjestyksessä taikka muutoin on lainvastainen. Muilta osin muutoksenhakuun sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään. Muiden kuin poronomistajien muutoksenhakuoikeus määräytyy siten oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain yleissäännösten mukaan.

Perustuslakivaliokunta lausui, että valittamalla saa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 6 §:n mukaan hakea muutosta päätökseen, jolla viranomainen on ratkaissut hallintoasian tai jättänyt sen tutkimatta. Valittamalla ei saa hakea muutosta päätökseen, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa. Valittamalla ei myöskään saa hakea muutosta hallinnon sisäiseen määräykseen, joka koskee tehtävän tai muun toimenpiteen suorittamista. Hallintopäätökseen saa saman lain 7 §:n mukaan hakea muutosta valittamalla se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa ja se, jonka valitusoikeudesta laissa erikseen säädetään.

Perustuslakivaliokunta totesi, että valiokunnan käsityksen mukaan yleislakiin perustuva valitusoikeus riittää sinänsä täyttämään perustuslain 21 §:ssä asetetut vaatimukset esimerkiksi laidunmaiden omistajien oikeusturvan osalta. Muutoksenhakuoikeuden käytännön toteutumisen (valitusosoitus, tiedoksianto) kannalta perustuslakivaliokunta piti perusteltuna, että poronhoitolakiin lisätään sen lausunnossa aiemmin kuvatulla tavalla informatiivinen viittaus hallintolain soveltamiseen.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että esitykseen sisältyvään porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia koskevaan 40 a §:n 4 momenttiin sisältyy mahdolliseen muutoksenhakuun viittaava säännös, jonka mukaan ”suunnitelman hyväksymistä koskeva päätös on voimassa mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakutuomioistuin toisin määrää”. Kuten perustuslakivaliokunta toteaa, oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin viittaava säännös on jo voimassa olevan poronhoitolain 44 §:ssä.

- Kuten edellä on todettu, ministeriö ehdottaa hallinnon yleislakeihin (ml. hallintolaki) viittaavan informatiivisen säännöksen lisäämistä lain 19 a §:ään.

- **Ministeriö kuitenkin toteaa, että hallintolain 62 §:n mukainen yleistiedoksianto, joka vuonna 2020 voimaan tulleen hallintolain muutoksen mukaan tapahtuu ilmoittamalla asiakirjan nähtäville asettamisesta viranomaisen verkkosivulla, on paliskuntien osalta ongelmallinen, sillä niillä ei lähtökohtaisesti ole omia verkkosivuja, vaan paliskuntiin liittyvää tietoa kuten paliskuntien yhteystiedot julkaistaan Paliskuntain yhdistyksen verkkosivuilla (www.paliskunnat.fi). Tämän vuoksi paliskunnan kokouksen päätöksen tiedoksiantoa koskevaan 16 a §:ään ehdotetaan lisättäväksi 4 momentti, jonka mukaan viranomaisen verkkosivuilla julkaistava hallintolain 62 §:ssä tarkoitettu ilmoitus asiakirjan nähtäville asettamista voitaisiin vaihtoehtoisesti julkaista Paliskuntain yhdistyksen verkkosivuilla.**

Johtopäätökset

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että maa- ja metsätalousvaliokunnan järjestämän kuulemisen palaute pääosin tukee hallituksen esitystä. Palautteessa ole noussut esiin seikkoja, jotka osoittaisivat esityksessä olevan suurempia muutostarpeita.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että esitykseen on kuulemisen, perustuslakivaliokunnan lausunnon sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain muiden samanaikaisten muutosten vuoksi tarpeen tehdä eräitä muutoksia, jotka ovat teknisluonteisia taikka muutoin merkitykseltään vähäisiä täsmennyksiä tai selkeytyksiä taikka informatiivisten viittaussäännösten lisäyksiä.

Paliskunnan kokouksen päätösten tiedoksiantoa koskevaan pykälään ehdotetaan myös säännöstä yleistiedoksiantoa toteutettaessa julkaistavien ilmoitusten vaihtoehtoisesta julkaisemistavasta (Paliskuntain yhdistyksen verkkosivuilla paliskunnan verkkosivujen sijasta).

Perustuslakivaliokunnan vaatimuksen mukaisesti ehdotetaan, että paliskunnan päätöksentekoon osallistuvien rikosoikeudellisesta virkavastuusta säädettäisiin rikoslaista eriytetyllä säännöksellä poronhoitolaissa. Säännös muotoiltaisiin perustuslakivaliokunnan viittaaman valiokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaiseksi, jolloin se kattaisi kaikki julkiset hallintotehtävät.

Tässä vastineessa esitetyillä perusteilla ensimmäisten porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien laatimiselle ehdotettua siirtymäaikaa ehdotetaan pidennettäväksi siten, että määräaikaa olisi vuoden sijasta kaksi vuotta lain voimaantulosta. Siirtymäaika siis päättyisi 31.5.2028, jos laki tulisi voimaan tavoitellussa aikataulussa eli 1.6.2026.

Maa- ja metsätalousministeriön esittämät muutokset lakiehdotuksiin yhteen koottuina

Maa- ja metsätalousministeriö esittää, että lakiehdotuksiin tehdään seuraavat muutokset, muutetut kohdat korostusvärillä merkittyinä:

Lakiehdotus 1: Laki poronhoitolain muuttamisesta

Saamelaiskäräjien ehdotuksen mukaisesti uuteen 1 a §:ään lisättäisiin maininta alkuperäiskansasta:

1 a §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on varmistaa ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävän poronhoidon perusedellytykset sekä turvata saamelaisille alkuperäiskansana oikeus oman kielensä ja kulttuurinsa ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Oikeusministeriön ehdotuksen mukaisesti uusi 16 a § muotoiltaisiin alla olevan mukaisesti, jotta pykälä olisi selkeämpi. Sen lisäksi kuitenkin pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, joka koskisi niitä tilanteita, joissa tiedoksiannossa joudutaan käyttämään yleistiedoksiantoa:

16 a §

Paliskunnan kokouksen päätöksen tiedoksianto

Paliskunnan osakkaan katsotaan saaneen tiedon paliskunnan kokouksen (poist.) päätöksestä kokouksen ajankohtana.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös päätökseen, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, jos osakas, hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä on osallistunut paliskunnan kokoukseen.

Jos osakas, hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä ei ole osallistunut paliskunnan kokoukseen, 2 momentissa tarkoitettu päätös on annettava erikseen tiedoksi hallintolain (434/2003) 59 §:n mukaisena tavallisena tiedoksiantona. Päätös voidaan vaihtoehtoisesti antaa tiedoksi sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 19 §:n mukaisena tavallisena sähköisenä tiedoksiantona paliskunnan päätöksen mukaista viestintävälinettä käyttäen, jollei osakas ei ole ilmoittanut paliskunnalle kieltäytyvänsä vastaanottamasta sähköisiä tiedoksiantoja.

Jos paliskunnan kokouksen päätöksen tiedoksiannossa käytetään yleistiedoksiantoa eikä hallintolain 62 §:ssä tarkoitetun asiakirjan nähtäville asettamista koskevan ilmoituksen julkaiseminen paliskunnan verkkosivuilla ole mahdollista, pykälää voidaan soveltaa siten, että viranomaisen verkkosivuilla tarkoitetaan Paliskuntain yhdistyksen verkkosivuja.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella ehdotettuun uuteen 19 a §:ään lisättäisiin säännökset hallinnon yleislakien soveltamisesta ja virkavastuusta (uudeksi 2 ja 3 momentiksi). Ehdotetun pykälän otsikkoon tehtäisiin vastaava laajennus:

19 a §

Esteellisyys, hallinnon yleislakien soveltaminen ja virkavastuu

Sen estämättä, mitä hallintolaissa säädetään, paliskunnan osakkaan, hallituksen jäsenen ja asiamiehen esteellisyyteen äänestettäessä paliskunnan kokouksessa sovelletaan, mitä yhdistyslain 26 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään jäsenen ja asiamiehen esteellisyydestä. Hallintolaissa säädetyn estämättä hallituksen jäsenen ja poroisännän esteellisyyteen sovelletaan lisäksi, mitä yhdistyslain 37 §:ssä säädetään hallituksen jäsenen ja toimihenkilön esteellisyydestä.

Paliskunnan kokoukseen osallistuvaan osakkaaseen sekä paliskunnan hallituksen jäseneen ja poroisäntään sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan julkisia hallintotehtäviä. Julkisen hallintotehtävän hoitamisessa aiheutuneen vahingon korvaamiseen sovelletaan, mitä julkisyhteisön ja virkamiehen korvausvastuusta sekä virkatoimessa aiheutuneen vahingon korvaamisesta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Edellä 2 momentissa mainitun henkilön on hoitaessaan julkista hallintotehtävää noudatettava, mitä hallintolaissa, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), kielilaissa (423/2003), saamen kielilaissa (1086/2003) ja tietosuojalaissa (1050/2018) säädetään.

Saadun lausuntopalautteen ja edellä tässä vastineessa esitettyjen perustelujen vuoksi poronhoitolain muuttamista koskevan voimaantulosäännöksen yhteydessä olevaan siirtymäsäännökseen tehtäisiin alla oleva muutos:

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 52 a §:ää sovelletaan kuitenkin vasta vuoden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

Merkkipiireistä ja suurimmista sallituista poromääristä annettu maa- ja metsätalousministeriön asetus (414/2020) jää voimaan tämän lain tullessa voimaan.

Tämän lain 22 a §:ää sovelletaan myös ennen tämän lain voimaantuloa paliskunnan osakaskohtaiseen kirjanpitoon merkittyihin poroihin, jos merkinnän tekemisestä on kulunut enintään kolme vuotta ja merkintä on tehty sellaisena poronhoitovuonna, jona paliskunnan osakkailla on ollut velvollisuus vähentää poroja.

Paliskunnan tulee vahvistaa ensimmäinen porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelma kahden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Lakiehdotus 4: Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Koska samaa lainkohtaa koskien on hyväksytty tai vireillä muita muutoksia, johtolausetta ja pykäläehdotusta olisi tarpeen korjata. Sen perusteella, mitä tietoja maa- ja metsätalousministeriö on saanut muilta ministeriöiltä eri hallitusten esitysten todennäköisestä hyväksymis- ja voimaantulojärjestyksestä, tarvittava korjaus olisi alla esitetty.

Alla oleva johtolauseen *muutetaan*-kohdan avoin lakiviittaus viitaisi hallituksen esitykseen HE 179/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen 5 mukaiseen lakiin.

Johtolauseen *lisätään*-kohdassa olevista avoimista viittauksista ensimmäinen viittaisi hallituksen esitykseen HE 90/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen 2 mukaiseen lakiin, toinen hallituksen esitykseen HE 175/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen 3 mukaiseen lakiin ja kolmas hallituksen esitykseen HE 179/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen 5 mukaiseen lakiin.

Pykälätekstissä oleva avoin viittaus viittaisi mainittuun hallituksen esitykseen HE 179/2025 vp sisältyvään lakiehdotuksen 1 mukaiseen lakiin.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 2 momentin 67 kohta, sellaisena kuin se on laissa / , sekä

lisätään 1 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 416/2025, 860/2025, 979/2025, 1080/2025, 1149/2025, 1379/2025, 18/2026, / , / ja / uusi 68 kohta seuraavasti:

1 §
Lain soveltamisala

— —

Tässä laissa säädetään seuraavien rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten täytäntöönpanosta:

— —

67) eräiden tuotteiden kyberkestävyydestä sekä kyberturvallisuussertifioinnista annetun lain (/) 31–37 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu;

68) poronhoitolain (848/1990) 52 a §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Osastopäällikön sijaisena,
Eläinlääkintäjohtaja Taina Aaltonen

Lainsäädäntöneuvos Johanna Wallius

VN/7326/2024-MMM-104

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Wallius Johanna 91214207S	Aaltonen Taina 91292703W
2026-04-02	2026-04-02